

Decreto in Congregatione generali octogesima sexta d. 16. Iulii promulgato Summus Pontifex omnibus Patribus, „qui vel ratione valetudinis vel ratione negotiorum in sua dioecesi peragendorum ad tempus . . . discedere volunt, veniam abeundi generaliter concedit, ita tamen, ut discessum suum significant in scripto ad Secretarium Concilii misso, nec absentia haec protrahatur ultra festum S. Martini d. 11. Novembris“¹. Die sequenti quinquaginta quinque Patres, qui se in Sessione solenni suffragium „Placet“ ferre posse negabant, epistola ad Summum Pontificem data se sine mora ad greges suos redituros scribebant. A Sessione publica se constituisse abesse. „Pietas enim et reverentia“, inquiunt, „. . . non patiuntur, nos in causa personam Sanctitatis Vestrae adeo proxime concernente palam et in facie dicere ‚Non placet‘.“² Animadvertunt etiam, se gregibus post tam longam absentiam ob belli timores atque praesentissimas eorum spirituales indigentias summopere necessarios esse, atque Summo Pontifici intemeratam fidem et obedientiam profitentur. Etiam Rñus Melchers, Archiep. Coloniensis, et Rñus de Ketteler, Episc. Moguntinus, ille epistola ad Praesides Concilii, hic ad Summum Pontificem data, scripserunt, se, quum suffragium „Placet“ ferre non possent, Sessioni publicae interesse nolle et venia discedendi sibi concessa utentes citissime ad greges ob bellum inter Galliam et Borussia in maximo periculo versantes redituros esse. „Ceterum declaro,“ inquit Rñus Archiep. Coloniensis, „me decretis a Concilio ferendis et a Sño Patre confirmandis humillime me esse subiecturum.“ Similiter Episc. Moguntinus: „Sed non possum Roma discedere,“ inquit, „priusquam Tibi, Beatissime Pater, declaraverim, fore ut definitionibus Concilii me plenissime subiiciam, perinde ac si praesens voto ‚Placet‘ consensissem.“³

Sessio solennis habebatur d. 18. Iulii. Lecta Constitutione prima de Ecclesia suffragia ferebantur: 533 „Placet“, 2 „Non placet“. Deinde Summus Pontifex Constitutionem confirmavit⁴.

¹ Sessio quarta. C. V. 479 b. c. — Acta etc. C. V. 761 d.

² Literae etc. C. V. 994 b sqq. ³ Ibid. C. V. 993 d sq.

⁴ Sessio solennis. C. V. 487 c sqq. — Adhaesiones omnium Patrum, qui sive in Congregatione generali octogesima quinta sive in Sessione solenni quarta non interfuerunt vel in priori votum „Non placet“ vel „Placet iuxta modum“ dederunt, v. C. V. 995 d sqq. 1752 b.

CAPUT ALTERUM.

Aliquorum locorum Constitutionis primae de Ecclesia uberior explicatio.

COMMENTATIO I.

Num Christus recte dicatur in Petro instituisse unitatis principium ac visibile fundamentum.

Nihil est usitatus, quam ut Petrum Ecclesiae unitatis principium et visibile fundamentum dicamus. Ea tamen verba in prooemio Constitutionis usurpata aliquibus Patribus non placuerunt, nec solum in animadversionibus, quas ante discussionem generalem schematis de undecimo capite pristini schematis scriptas tradiderant, illa verba mutari voluerunt, sed etiam postea deputatorum Patrum responsis non contenti iterum atque tertio idem postularunt. Quae de ea disputatione in actis habentur, quum licet non ita multa, tamen plura sint, quam ut in adnotatione textui subiecta referri potuerint, haec commentatione collecta sequantur.

1. Atque Petrum recte dici *principium* utriusque (fidei et charitatis) unitatis, Patres deputationis de fide ostendunt in ea relatione, quam scriptam simul cum schemate Congregationi generali obtulerunt¹. „Dici id posse ac debere“, inquiunt, „Ecclesiae Patres et Doctores tradunt, quatenus nimirum constitutum fuit in Petro totius Ecclesiae caput, quo corpus in unitate continetur; quatenus in illo institutus fuit universalis omnium fidelium doctor et confirmator fratrum, per quem unitas fidei conservatur; et quatenus in eodem institutus fuit supremus universi gregis pastor, a quo unitas ovilis custoditur: de quibus inter alios probatos auctores disserunt Petr. Ballerini, De vi ac rat. Primat. c. 10., Card. Gerdil, Opusc. 4 ad hierarch. Eccles. constitut. pertinent. opp. t. XI. p. 103 sqq.

„Sed ad rem sunt haec ex Catechismo ad Parochos in art. Symb. ‚Credo sanctam Ecclesiam‘: ‚Unus est etiam eius rector ac gubernator, invisibilis quidem Christus, quem aeternus Pater dedit caput super omnem Ecclesiam, quae est corpus eius; visibilis autem is, qui Romanam Cathedram, Petri Apostolorum principis legitimus successor, tenet: de quo fuit illa omnium Patrum ratio et sententia consentiens, hoc visibile caput ad unitatem Ecclesiae constituendam et conservandam necessarium fuisse, quod praeclare et vidit et scripsit sanctus Hieronymus, et contra Iovinianum his verbis: Unus eligitur, ut, capite constituto, schismatis tollatur occasio; et ad Damasum: Facessat invidia; Romani culminis recedat ambitio: cum successore piscatoris, et

¹ Cf. supra cap. I. p. 112.

discipulo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum, sequens, Beatitudini tuae, id est Cathedrae Petri, communionem consocior; super illam petram aedificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est; si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. Idemque illico adductis testimoniis S. Cypriani, Optati, Basilii, Ambrosii et Augustini confirmatur.¹

De eadem re Rñus Pie in ea relatione, quam ante inceptam discussionem generalem in Congregatione quinquagesima habuit, haec disserit: „Animadversum est a nonnullis Patribus, quod Petrus dicitur fuisse institutus non solummodo tanquam fundamentum visibile unitatis Ecclesiae, sed etiam tanquam perpetuum eiusdem unitatis principium.

„Salvo autem meliori iudicio, deputationi vestrae visum fuit, nec auctoritates nec rationes deficere, ut vox illa servetur. Non auctoritates, nam praeter plurimos Patres tum Graecos tum Latinos, a quibus Cathedra Romana dicitur unitatis matrix et radix et nutrix, et asseritur in Petro esse unitatis principium, neminem nostratum fugit, clarissimum Episcopum Meldensem in sua celeberrima oratione *de unitate Ecclesiae* dixisse: Auctoritatem ecclesiasticam primum in unius persona constitutam in alias propagatam non fuisse nisi ea lege, ut semper *ad principium suae unitatis* reducat, eosque, qui illam exercendam susceperint, debere inseparabiliter adhaerere eidem cathedrae.

„Ratio autem huiusce vocabuli est, quia Petri auctoritas *non est tantummodo Ecclesiae fundamentum passivum, sed fundamentum vivum, activum* et, ut aiunt, dynamicum, cuius vi et energia omnes partes stant et coalescunt, uti patebit ex infra dicendis.“²

In discussione speciali prooemii novi schematis unus iterum loco verborum „utriusque unitatis *principium ac visibile fundamentum*“ poni voluit „permanens (vel firmum), utriusque unitatis *centrum ac fundamentum*“ (Emendatio 7.)³. Alius item loco vocis *principium* vocem *centrum* proposuit (Emendatio 8.), qui quidem vocem *visibilis fundamenti* reliquit. „Ex variis Sacrae Scripturae textibus“, inquit, „clare apparet, Christum ipsum, qui fidei et charitatis auctor et est et dicitur, esse etiam earum, proprie loquendo, *principium*: ideoque hoc verbum, *principium* nempe, in suo genuino sensu applicari non posse mihi videtur Apostolo Petro, . . . sed potius dicendum, saltem meo iudicio, *centrum*“. Christus enim in Beato Petro „instituit perpetuum utriusque unitatis *centrum ac visibile fundamentum*“; non vero principium; nec enim aliter constare videtur ex synodalibus definitionibus.“⁴ Etiam tertius vocem centri praefert⁵.

¹ Relatio etc. C. V. 274 d sq. ² Relatio etc. C. V. 291 d sq.

³ Emendationes etc. C. V. 303 b. ⁴ Ibid. ⁵ Ibid.

His respondet¹ Rñus Leahy, deputationis relator: „Patres deputationis putarunt, verba schematis esse omnino retinenda et nullam ex his tribus emendationibus posse admitti. Quoad vocem ‚principium‘ auctores emendationis, saltem unus ex iis dicit, quod principium recte dici non possit [fundamentum unitatis fidei recte dici non possit]² de B. Apostolo Petro, et quod hoc rite praedicari possit de solo Christo Domino. Certe Christus Dominus est principium primum non solum unitatis, sed etiam omnium spiritualium donorum, quae opitulante Spiritu Sancto, operante Spiritu Sancto in sinum dilectae suae sponsae Ecclesiae effundit et semper est effusus. Sed Christus praeterea posuit in ipsa Ecclesia, praeterea voluit in ipsa constitutione Ecclesiae, principium unitatis secundarium, vicarium. Quamvis enim Iesus Christus Dominus noster sit semper invisibiliter cum Ecclesia, eam per gratiam Spiritus Sancti docens, regens, vivificans; ea tamen omnia facit modo accommodato societati externae et visibili, qualis est Ecclesia, per media accommodata huic externae et visibili Ecclesiae, scilicet per ordinem hominum externum et visibilem, per media visibilia, per sacramenta visibilia, per praedicationem verbi externam, audibilem, sensibilem: quamvis, inquam, Christus Dominus ita agat quoad oeconomiam totius Ecclesiae, similiter, simili modo quamvis ipse sit auctor et effector unitatis Ecclesiae, primum principium unitatis Ecclesiae; tamen posuit in ipsa constitutione Ecclesiae illud, quod dicimus principium unitatis; illud, quod de se aptum et efficax est ad conservandam fidei et communionis unitatem heri, hodie et in saecula; illud, quod de se aptum et efficax est ad conservandos omnes fideles ab haeresi et schismate; illud, quod de se aptum et efficax est ad conservandos in professione eiusdem fidei et sinu eiusdem communionis omnes sparsos per universam terram et in omnibus aliis inter se diversos: Christus, inquam, posuit illud in ipsa constitutione Ecclesiae, et illud, quod ita posuit, illud est auctoritas, auctoritas, inquam, non solum invisibilis, non solum ipsius Christi, sed auctoritas visibilis, palpabilis, residens in ipsa persona Petri et successorum Petri.

„Et quod haec auctoritas Summi Pontificis vere dici possit et sit principium unitatis, patet a priori ex eo, quod omnes huic auctoritati se submittentem in eadem fide et in eadem communionem necessario coniunguntur. Patet etiam a posteriori, quia de facto populi omnium tribuum et linguarum in unum ovile Christi congregati sunt, propterea quod Primatum Summi Pontificis agnoverint; dum e converso ab ipsis incunabulis Ecclesiae usque ad praesentem diem sectarii reiicientes semel, et quia reiecerunt auctoritatem Summi Pontificis, ideo inter se in multiplices haereses et schismata scissi sunt et adhuc scinduntur.

¹ Relatio etc. C. V. 306 c sqq.

² Quae uncis inclusimus, habentur in relatione, sed contextui certe non satis conveniunt.

tur. Vere igitur dici potest, quod Primatus Summi Pontificis revera sit et dici possit et debeat principium unitatis fidei et communionis. Et est specialis ratio, quare vox *centrum* unitatis non debeat substitui voci *principium* unitatis; est specialis ratio.

„Quarenam substituitur vox ‚centrum unitatis‘? quarenam? Nempe quia haec vox *centrum* est magis elucidata, quia praeterea unum significant hae voces ‚principium unitatis et centrum unitatis‘.

„Sed loquendo de unitate Ecclesiae, vox usitata semper vel fere semper in tractatibus theologicis et in controversiis cum protestantibus, vox semper vel fere semper usitata de unitate Ecclesiae, est *principium* unitatis.

„Sed principium et centrum unitatis non sunt quid unum et idem? In se certe sunt. Christus Dominus non solum est principium unitatis, sed etiam est centrum unitatis; sunt in se quid unum et idem. Sed vox ‚principium‘ non eandem notionem exhibet atque eundem respectum ac vox ‚centrum unitatis‘, nam principium proprie significat principium unitatis, significat id, quod positum est in ipsa constitutione Ecclesiae, significat relationem Summi Pontificis ad membra Ecclesiae; dum centrum unitatis significat relationem membrorum Ecclesiae ad Pontificem. Principium est quid intrinsecum Primatu Ecclesiae; praesupposita hac constitutione, praesupposito hoc principio, tunc sequitur tanquam consecrarium naturale, quod cum hoc principio convenire debeant omnes Episcopi, omnes ecclesiae, omnes fideles. Igitur vox ‚principium unitatis‘ non est quid unum et idem ac vox ‚centrum unitatis‘: propterea vox *principium* unitatis est fere semper usitata. Igitur Patres deputationis censuerunt, vocem *principium* unitatis esse omnino retinendam et non mutandam in vocem *centrum* unitatis.“

Itaque cum suffragia ferrentur, verba schematis retenta et, quae proposita erant, paucis contradicentibus exclusae sunt¹.

Quum tamen in Congregatione octogesima quinta tota Constitutio suffragiis subiiceretur, duo Patres iterum vocem centri recipi voluerunt². Responsum autem est in sequenti Congregatione a relatore deputationis, de re a Congregatione generali iam iudicatum nec iterum de ea agendum esse³.

2. Etiam voce *visibile fundamentum* unum vel alterum offensum esse vidimus. De qua re haec habentur in relatione, quae cum ipso schemate inter Patres distributa⁴ est: „Animadvertitur, loco ‚visibile fundamentum‘ dicendum esse ‚praecipuum fundamentum‘. Sed iuxta verba Christi Domini Matth. 16. ex maiorum interpretatione et Ecclesiae sensu constanter dictum illud est, hoc inauditum. Quod vero attinet ad sententiam sive Scripturae sive Patrum, aedificatos nos esse super

¹ Relatio etc. C. V. 311 d.

² Exceptiones etc. C. V. 433 b. c.

³ Relatio etc. C. V. 462 a.

⁴ C. V. 275 a.

fundamentum Apostolorum, eius declaratio habetur in altera relationis huius parte, quae versatur circa cap. quartum de Romani Pontificis infallibilitate.“¹

Quum tamen idem propositum esset in discussione speciali prooemii², respondit³ Rñus Leahy in relatione de emendationibus nomine deputationis habita: „Non solum necesse est, ut sit in Ecclesia principium de se aptum et efficax ad procreandam unitatem, sed etiam ad sustentandam, ad eam conservandam et perpetuandam usque ad finem saeculi. Et quid magis inservit, quid magis necessarium, ut in unum coagmententur omnes partes aedificii, quid magis inservit vel magis necessarium est quam fundamentum? Hoc fundamentum omnino debet esse et vocari *visibile*, quia est fundamentum societatis visibilis; quia praeterea situm est in ipsa visibili persona successoris Petri: proinde hae voces ‚principium ac visibile fundamentum‘ sunt retinendae, ut censuerunt Patres deputationis.“

COMMENTATIO II.

De Primatu soli Petro collato ac de Petri ad ceteros Apostolos ratione.

Contra eam capituli undecimi (pristini schematis de Ecclesia) sententiam, qua uni Petro summi pastoris et rectoris iurisdictio a Christo Domino tradita esse dicitur, in animadversionibus Patrum de illo capite scriptura traditis aliqua obiecta erant, quae in relatione a Patribus deputatis simul cum schemate distributa breviter refutantur⁴. Recurrit autem eadem res inter emendationes a Patribus in discussione speciali primi capituli novi schematis scripto traditas, atque unus ex Patribus ostendere studet, ubi agatur de Primatus institutione, ibi prius de apostolici muneris institutione agendum esse. „Probatio Primatus Petri“, inquit ille, „ex textu apud Matth. 26, 18. 19 tunc demum solide et contra obiectiones tute conficitur, si simul exponitur, in qua relatione fundamentum Petri ad fundamenta omnium versetur Apostolorum, super quod, testante S. Paulo (Ephes. 2), aedificati sunt fideles, et quomodo Petri potestas solvendi et ligandi ad similem omnium Apostolorum potestatem (Matth. 18) se habeat. Quum eadem verba ad omnes Apostolos quoque dicta sint, vere asserti nequit, ad unum Petrum fuisse prolata: et quoad rem similis obiectio de fundamentis Ecclesiae exspectanda est.

„Quandoquidem decreti dogmatici forma ea esse debet, ut quasvis obiectiones et dubitationes, quantum fieri poterit, claritate et plenitudine sua excludat: conveniens, imo necessarium videtur, Apostolorum

¹ Cf. quae habentur in sequenti commentatione.

² Emendationes etc. C. V. 303 b.

³ Relatio etc. C. V. 308 b.

⁴ C. V. 275 b. c.